

Partnering with Creation to Achieve Your Divine Mission:
A Yom Kippur Lesson from Sefer Yonah
Yom Kippur 5779

1) מסכת מגילה דף לא.

ביו"ח כ קורין (ויקרא טז, א) אחרי מות וمفטירין כי כה אמר רם ונשא (ישעיהו נז, טו), ובמנחה קורין בעריות וمفטירין **ביונה**.

2) בית יוסף – אורח חיים, סימן تركב
ומפטיר ביונה לפי שיש בה גודל כח התשובה:**3) אורחות חיים – הלכות קריית ספר תורה, אות נז**

...והג' מפטיר ביונה בן אמיתי והטעם כדי ללמד לבני אדם שאין יכולת לברוח לפני השם אם עבר עברות כמו שתכתב أنها מפניך אברך. ועוד לעורר התשובה כמו שעשו אנשי ננוה ובה נושא בראות ה' מעשיהם כי שבו:

4) שפט אמת – שבת תשובה, שנת תרכ"ב

עשרה ימי תשובה הס נגד עשרה מאמרות. ואיתה צדיקים מקיימים העולם שנברא בעשרה מאמרות. ואיתה במקומות שביעית עומדיין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. כי הצדיקים מקיימיםכו. ובעלי תשיבות חזירין ומחדשים העשרה מאמרות. דמאתר דרשעים מאבדין העולם שנברא בעשרה מאמרות א"כ כשהרשע שב בתשובה מחדש מהדרש העשרה מאמרות. ובתחלת השנה מתהדר הבריאה لكن עשיית מסייעין לתשובה שביעית צריך להתחדשות העשרה מאמרות:

5) מסכת ראש השנה דף לב.

משנה. אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות. רבי יוחנן בן נהרי אומר: אם אמר שלש שלש מכולן - יצא. גمرا. הני עשרה מלכיות נגד מי? אמר רבי לוי: כנגד עשרה הלוילים שאמר דוד בספר תהילים - הלוילים טובא הו! - הנז' דכתיב בהו הalleluhoo בתקע שופר. רב יוסף אמר: כנגד עשרה הדברים שנאמרו לו למשה בסיני. רבי יוחנן אמר: כנגד עשרה מאמרות שהן נברא העולם. הי נינהו – "ויאמר" - (ויאמר) בראשית תשעה הו! "בראשית" נמי אמר הו, דכתיב "בָּבּרֶ" ד' שמים נעשו" (תהלים לג, ו).

6) בראשית רבה – פרשה יז, סימן א

תנינן בעשרה מאמרות נברא העולם ואלו הן בראשית, ורוח אלקים מרוחפת, ויאמר אלקים יהיו אור, ויאמר אלקים יהיה רקיע, ויאמר אלקים יקו המים, ויאמר אלקים TZDEKA הארץ, ויאמר אלקים יחי מאורות, ויאמר אלקים ישרצו המים, ויאמר אלקים TZODAKA הארץ, ויאמר אלקים נעשה אדם.

7) זוהר – פרשת פנחס, דף רלח:

"ויאמר אלקים נעשה אדם" (בראשית א). בתר דASHLIMO לעבידתיהו כל אומן ואומן, אמר לנו קודשא בריך הוא: אומנותא חדא אית לי למעבד דיה שוטפה דכלנא, אתחברו כלכון כחדא למעבד ביה כל אחד ואחד מחולקה דיליה, ואני אשתחוף עמכון למיהב ליה מחולקה דיליה, והיינו "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", ואוקמה רבן¹ דלית אדם אלא ישראל, הדא הוא דכתיב

¹ ע"ו מסכת יבמות דף סא.

"וְאַתֶּן צָאֵנִי צָאֵן מְרֻעִיתִי אֲדָם אֶתְּתָם" (יחזקאל לד, לא), אתם אדם ולא עכו"ם, ובגיו דא "ישמח ישראל בעושיו" (תהילים קמ"ט, ב).

8) ליקוטי תורה – פרשת כי תשא, ד"ה ועתה הורד עדין (האריז'ל)

ואם יזכה, יגילו וישמחו בו כלם. ולכון רצה שיתנו לו חלקם, שיזורגו זרנו דעתו ויתנו לו מהיות פנימיות שלהם נפש. וכן צי זיוג זרנו דעתו. רות, מן המתו חיות שלהם. וכן מן הביראה, הנשמה. הרי בעולמות למטה. וכן בעולם האצילות, נפש מלכות. רוח מזיא, נשמה מאמא. חיה מאבא. ועיל אמר נעשה בלשון רביהם. שנתייצץ בסמליא של צליונים ותחתונים. שיתנו נחלם חלם ברצתם בו, וכן היה השיג חלקו מכלם, עד נשמה לנשמה מאבא

הנה בבריאות הארץ, נאמר נעשה בלשם רבים. ולא עשה כן בכל השאר, אלא חי אור, חי רקי"ט לשח יחיד. אלא המאziel הצליח בראש הבריאה, ואין בעולם הביראה כח להשיג, אלא במדרגתיה בלבד, ולא נקודה אחרה למפעלה. וכן יצירה, וכן עשות. ולא עשה כן אל האדם שרצה שישיג כל העולמות, ויקשרו את הכלם. ונמצא (בחז"ח) שרצה המאziel שיתנו כל עולם ועולם חלק ברצו. כדי שכולם יראהו עליו. ואם יחתא יטוגם בכל העולם. וכולם יבקשו רחמים עליו.

9) קובץ אמרים – חלק א, עמ' ב (ר' אלחנן בונם ואסרמן זצ"ל הי"ד)

והוא מבואר עפ"י הכתוב "נעשה אדם" (בראשית א' כ''), ויפורשו בוחר¹⁸ שהקב"ה אמר לכל הבריאה כולה: נעשה כלנו יהד אדם שכולנו נשתרף בבריאות, היינו שבכל אחד יתן לאדם מטבחו ותוכנו. שהשור יתן בו הכוונה שורה, והארי יתן בו הכוונה ארוי והנחש הכוונה נשח וכבר. ונמצא כי אדם אחד הוא עולם קטן, הכלול בתוכו הכוונה כל הנבראים העליונים והתתונים. וא"כ בחותהין של כל הזוח רעוות שבulous נכללו באדם ואין לך היה רעה נוראה כזו. ולבד זה הלא יש לאדם כל משחיתות אשר אין לשום היה בעולם והן הרעה והדבירה. ומאהדר שלחויה אחת טורפת ציריך לקושחה בשלשלת של ברול, כמה שלשלאות ציריבות לעזרך بعد היה נוראה כהאדם. וכשברא הקב"ה את האדם ודאי ברא גם השלשלת לקושרו של יחריב העולם. ומה היא השלשלת זאת? וזה יראה ד' אשר רק היא לנבה ככוחה לעזרך את האדם שלא יהיה כחיה טורפה וולחה לא. הוועיל שום תחבולת בעולם לשומר את האדם מלהוויק. ואף

10) הלוך והלבוב – מאמרים ליל שבת קודש ויו"ט, חלק ב, פרשת בהעלותך, עמ' קט'

הולדס יטל, האס קרייס הילס, ולצמוד סבכומום סמלזוטים נט ימגצרו עליו נעקס היט דרכו. גמץ כל ימי האנוע הולדס טול ננחינה וההמקפקף, חכל נצצת הוּ רוח דטלת, כמְהַמְּדוֹת, כמְהַמְּדוֹת לְקַנְזָן כָּלְכָלָמוֹת יָקָר ולעֲפָוָת מִמֶּךָּן, מִחְצָנוֹת לְבִנְיָס נְעֵצָה חַטְבָּנוֹן מַלְאָךְ.

זה אבספְּבָּת חַצְלָגָנוּ, כיינו חקירת סכוםות קְנַקְלָג הַלְּדָס, מצל מלן סכוםות המלוונות בס ממולאים להרננה דנליים, כתהוו מלהו, ממולאים ננטצה מהוות, כל כמ' נתהוו מהרנת ר"ל, ומזה גונל הכה ננד יטלהן, טמה צהמת יטל מיל, שמקיף נני יטלהן קוּחַ לְקִיָּס מֵה שְׁנַחֲמָל הַלְּקָנִים עַטָּה חַתָּמָה

11) קהילת רבה – פרשה ז

"ראה את מעשה האלקים כי מי יוכל לתקן את אשר עונתו" (ז, יג), בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כנמה נאים ומשובחים הן וכל מה שבראתי בשbulk בראשתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך.

12) פרקי אבות – פרק ו, משנה יא

כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר "כל הניקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיה מג, ז).

13) אמונה עתיך – פרשת בראשית, עמי א-ב

ואע"פ שלכאורה יש חילוק בין תורה הבריאה לתורת האדם כי הבריאה אין לה בחירה ומוכרחת להתנהג כפי פיקודו הדרור, מ"מ זאת היא מתנאי הדרור כי כל הדרור תלוי בבחירה. רק שאלל הבריאה, נטל הקב"ה את הבחירה מן הטבע וננתנה לאדם. ככלمر כפי מה שיתנהג האדם לפי בחירתו, על פיו תחנהו הטבע. וכך בדור המבול כאשר קלקל האדם את מעשיו, גורם שגם הטבע חרלה להתנהג על פי הדרור וגם כהמה חי וועף קלקלו את דרכם אשר צווה הקב"ה בתרומות שיזווגו למיניהם דזוק. כי מין האנושי, הפקר עצלו הבחירה למצות הטבע. ובסוף דור המבול הי' שנייתה הטבע את דרכה לנמריו ואפילו החמה והלכנה לא שימושו בשעת המבול עד שנטהרה הארץ ושכו לתוכה הראשון.

והנה עד פסוק זה הוא מותר הבריאה, אשר כל אלו נבראו במאמר ה' והוא חק ומן נתן להם שללא ישנו תפקידים וייעמידם לעד לעולם חק נתן ולא עברו. נמצא למשל העוף המועופ על הארץ אינו מעופף כי כן הוא הטבע שיעופ במקורה, רק בעשותו בן הוא מקיים מצות הדרור, כי כותוב בתורה וועף יעופף על הארץ. וכן האילן כשהמושיא פירוטוי, הוא מקיים בזה מצות הדרור שכותוב בה תדשא הארץ וגורי ועץ עושה פרי. והוא עושה מצותו כמו יהורי המניח תפילין מפני שכותוב בתורה וקוראתם לאות על

ידך וגור. וכן כל הטבע לפי פרטיו אין מספה, מקיים את הדרור כמו שיצטו בפרשיות בראשית בכל תنوועה ותניעה כי חוקי הטבע הם צוויי הש"ה ונכתב בספר תורה.

14) מסכת יומא דף עג:

מתניין. יום הכפורים אסור באכילה ובשתייה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתנשימי השמטה...

15) ספר יונה – פרק א, פסוקים א-ב

א וַיֹּאמֶר דָּבָר דִּי אֵל יُونָה בְּנֵי אֲמֹתִי לְאֹמֶר. בָּקָום לְקָה אֶל נִינְוָה, הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקָרָא עָלָיו: כִּי עַלְתָּה רְעַתָּם לִפְנֵי.

16) ספר יונה – פרק א, פסוק ג

ג וַיַּקְם יוֹנָה לְבָרָם תְּרִשְׁישָׁה מַלְפִנִּי דִּי; וַיַּרְדֵּן יְפֻז וַיַּמְצָא אָנְגִיה בָּאָה תְּרִשְׁישָׁ, וַיַּתְנוּ שְׁכָרָה וַיַּרְדֵּ בָּה לְבֹא עַמְּחָם תְּרִשְׁישָׁה מַלְפִנִּי דִּי.

17) ספר יונה – פרק א, פסוק ד [ד'-domes]

ד וְנִידְיָה הַטִּיל רָוח גְּדוֹלָה אֶל מִים, וַיַּהַי סַעַר גְּדוֹלָ בְּיִם; וְהָאֲנִיה חִשְׁבָה לְהַשְׁבָּר.

18) בראשית – פרק א

א בְּרָאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמִים וְאֶת הָאָרֶץ. בְּוֹהֶן קִיְתָה תָּהוּ וּבָהִו וְחַשְׁדָה עַל פָּנֵי תָּהוּם; וּרֹום אֱלֹקִים מְרַחְפָת עַל פָּנֵי הַמִּים.

(19) מדרש תנומה – פרשת ויקרא, אות ח

"וַיָּקֹם יוֹנָה לְבָרֵךְ תְּר֣וּשָׁה מִלְפָנֵי דָּיוּי, פְּרָשׂוּ מִהֶּלְךָ יוֹם אֶחָד, וְבָא עֲלֵיכֶם סֻעַר גָּדוֹל בַּיּוֹם נִימְנִים וּמִשְׁמָאלִם, וְדַרְךׁ כָּל הָאֱנוֹת שְׁבָאות וְשְׁבָות בְּשָׁלוֹם בְּשִׁתְקוֹת, וְהָאֱנוֹת שִׁירֵד בָּה יוֹנָה הִתְהַגֵּד בָּצָרָה גָּדוֹלָה לְהַשְׁבֵר שְׁנָאָמָר 'וְיָדִי הַטִּיל רוח גָּדוֹלָה אֶל הַיּוֹם' (יְוֹנָה א, ד).

(20) ספר יונה – פרק א, פסוקים ה-ז [”מדבר”]

ה וַיָּרַא הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲקֹב אִישׁ אֶל אֱלֹהִי, וַיַּטְלֹו אֶת הַכְּלִים אֲשֶׁר בָּאָנָה אֶל הַיּוֹם לְהַקְלָם עַל הַיּוֹם, וַיָּנַח יְרֵד אֶל יְרֵכָתִי הַסְּפִינָה וַיַּשְׁכַּב וַיַּרְדֵּם. וַיִּקְרַב אֶלְיוֹן רַב הַחֲבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ מָה קָרָם קֹם קָרָא אֶל אֱלֹקִיךְ אָוְלִי יִתְעַשֵּׂת הַאֱלָקִים לְנוּ וְלֹא נָאָבֶד. וַיֹּאמֶר אֶל רַעַשוֹ לְכָבוֹד נִנְפִּילָה גּוֹרְלוֹת וַיַּדְעָה בְּשָׁלְמִי הָרָעָה הַזֹּאת לְנוּ וַיַּפְלֹו גּוֹרְלוֹת וַיַּפְלֹל הַגּוֹרֶל עַל יוֹנָה.

(21) מדרש תנומה – פרשת ויקרא, אות ח

רַבִּינוֹתָנוֹ אָמַר מִשְׁבָּעִים לְשׁוֹנוֹת הַיּוֹם בְּאָנָה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֱלֹהִי בְּיַדְוֹ. אָמָרוּ, הָאֱלֹהִים שִׁיעָנָה וַיַּצְלִיל אֶתְנוּ מִן הַצְּרָה הַזֹּאת הַוְאָהָלָהִים, וְעַמְדוּ וְקַרְאוּ אִישׁ בְּשָׁם אֱלֹהִי וְלֹא הוּא יְלִילוּ. יוֹנָה בְּצָרָת נְפָשׁוֹ נָרַדָּם וַיָּשַׂן, וְבָא אֶלְיוֹן רַב הַחֲבֵל, אָמַר לְיהָרִי אָנוּ עַומְדִין בֵּין מוֹת לְחַיִם וְאֶתְהָ נָרַדָּם, מָאִיזָה עַם אֶתְהָ? אָמַר לְהַמְּעַרְבִּים עָבָרִי אָנָכִי, אָמָרוּ לוּ וְהַלָּא שְׁמַעַנוּ כִּי הַאֱלָקִי הָעָבָרִים גָּדוֹל הַוְאָ, קָרָא אֶל אֱלֹקִיךְ אָוְלִי יִعְשֶׂה לְנוּ כָּכָל נְפָלָותְיוּ שְׁעָשָׂה לְכָם בַּיּוֹם סְוּף, אָמַר לְהַמְּעַרְבִּים הַצְּרָה הַזֹּאת בָּאָה עַלְיכֶם כִּי מִלְפָנֵי אַנְיָנוּ בְּוֹרֶת, כִּי חַשְׁבָּתִי כִּי אִין בַּיּוֹם כְּבָודָוּ וְעַכְשָׂיו אַנְיָנוּ רֹואָה כִּי בַּיּוֹם וּבַבְּשָׁהָבָה כְּבָודָוּ, אָמַר לְהַמְּעַרְבִּים "שָׁאוֹנִי וְחַטִּילִנִי אֶל הַיּוֹם וַיְשַׁטְּקֵנִי הַיּוֹם מִעַלְיכֶם" (יְוֹנָה א, בּ).

(22) ספר יונה – פרק ב [”חֵי”]

א וַיָּמָן דִ' דָג גָדוֹל לְבָלָע אֶת יוֹנָה; וַיָּהִי יוֹנָה בְּמַעַי הַדָּג, שֶׁלֶשֶׁה יָמִים וּשֶׁלֶשֶׁה לִילּוֹת. בּ וַיַּתְפַלֵּל יוֹנָה אֶל דִ' אֱלֹקִיו, מִמְעֵי הַדָּג. גּ וַיֹּאמֶר, קָרָאתִי מִצְרָה לִי אֶל דִ' וַיַּעֲנָנִי; מְבָטֵן שָׁאוֹל שְׁנוּעָתִי, שְׁמַעַת קְולִי. דּ וַתְשַׁלְיכִנִּי מִצּוֹלָה בְּלִבְבֵב יִמְמִים, וַנְהַרְסֵבְנִי; כָּל-מִשְׁבְּרִיךְ וְגַלְיךְ, עַלְיִעָבְרוּ.... יָא וַיֹּאמֶר דִ' לְדָג; וַיִּקְאַת יוֹנָה, אֶל הַיְבָשָׁה.

(23) רש"י

דָגְדוֹל - זָכָר הִיא וְהִיא עוֹבָרִי וְהִיא שְׁמַעַת בְּדֹוחַק וּוַיַּתְפַלֵּל שְׁמַעַת מִמְעֵי הַדָּגָה:

(24) ספר יונה – פרק ז
 א וַיָּרַע אֶל-יוֹנָה, רָעָה גָדוֹלָה; נִימָר, לוּ. בּ וַיַּתְפַלֵּל אֶל דִ' וַיֹּאמֶר, אֲנָה דִ' הַלְוָא-זָה דְבָרִי עַד-הַיּוֹתִי עַל-אֶדְמָתִי-עַל-פָּנוּ קְדָמָתִי, לְבָרֵךְ תְּר֣וּשָׁה, כִּי יְדַעְתִּי, כִּי אַתָּה אֶל-חַנּוֹן וּרְחוּם, אַךְ אָפִים וּרְבָ-חַסְד, וְנַחַם עַל-הַרְעָה. גּ וְעַתָּה דִ', קָח-נָא אֶת-גְּפֵשִׁי מִמְעֵי: כִּי טֹוב מַזְמִין, מַמְּנִי. {ס} דּ וַיֹּאמֶר דִ' הַחִיטָב חַרָה לְךָ. הַוְיָצָא יוֹנָה מִזְוֹן הָעִיר, וַיַּשְׁבַּת מִקְדָם לְעִיר; וַיַּעֲשֶׂה לוּ שְׁם סְכָה, וַיִּשְׁבַּת תְּחַתְּחָה בְּצָל, עד אֲשֶׁר יַרְאָה, מַה-יְהִי בְּעִיר. וַיָּמָן דִ' אֱלָקִים קִיְקִיוֹן וַיַּעַל לִיוֹנָה, לְהִיּוֹת
 אֶל-רָאשׁוֹ, לְמַכְלִיל לוּ, מַרְעָטוֹ, וַיַּשְׁמַח יוֹנָה עַל-הַקִּיקִיוֹן, שְׁמַחָה גָדוֹלָה. זּ וַיָּמָנוּ הָאֱלָקִים רָוּ תְּזַלְעָת, בְּעַלוֹת הַשְּׁמַשׁ לְמִחְרָתָה; וַתַּחַק אֶת-הַקִּיקִיוֹן, וַיִּבְשֶׁשׁ. חּ וַיַּהַיָּה כְּזֹרֶת הַשְּׁמַשׁ, וַיָּמָנוּ אֶלְקִים רָוּ קְדִים חֲרִישִׁית, וַתַּחַק הַשְּׁמַשׁ עַל-רָאשׁ יוֹנָה, וַיִּתְעַלֵּף; וַיַּשְׁאַל אֶת-גְּפֵשִׁי, לְמוֹת, וַיֹּאמֶר, טֹוב מַזְמִין מַמְּנִי. טּ וַיֹּאמֶר אֶלְקִים אֶל-יוֹנָה, הַחִיטָב חַרָה-לְךָ עַל-הַקִּיקִיוֹן; וַיֹּאמֶר, הַחִיטָב חַרָה-לִי עַד-קְנוֹת. וַיֹּאמֶר דִ' אַתָּה חָסַת עַל-הַקִּיקִיוֹן, אֲשֶׁר לֹא-עִמְלָת בּוּ וְלֹא גָדְלָתָו: שְׁבָן-לִילָה הַיּוֹתָה, וּבְנוּ-לִילָה אָבָד. יָא וְאַנְיָנוּ לֹא-אֲחֹסָה, עַל-יְמִינָה הַגְּדוֹלָה--אֲשֶׁר יָשַׁבְתָּה כִּרְבָּה מִשְׁתְּפִים-עָשָׂרָה רָבָו אֶצְם, אֲשֶׁר לֹא-יָדַע בֵּין-יְמִינָה לְשָׁמְאָלוֹ, וּבְהִמְמָה, רַבָּה.